

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc

w sprawie ze skargi D. J. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w R.

z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt [...], wydanego w sprawie z wniosku D. J.

przy uczestnictwie S. J.

o podział majątku wspólnego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 października 2020 r.,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w R. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w D. dotyczące podziału majątku wspólnego stron w ten sposób, że w pkt V ppkt 2 w miejsce podpunktu 4 wpisał podpunkt 4, w pkt VIII zasądził od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kwotę 51 425,15 zł tytułem spłaty, którą rozłożył na dziesięć miesięcznych rat poczynając od dnia 12 maja 2018 r. i oddalił apelację uczestnika w pozostałej części.

Ustalił, że w skład w majątku wspólnego wchodzi piętnaście opisanych nieruchomości oraz ruchomości związane z maszynami służącymi do prowadzenia gospodarstwa rolnego i ruchomości domowe. Przydzielił wnioskodawczynie pięć działek a uczestnikowi dziesięć działek gruntu. Sąd Okręgowy wskazał, że wszystkie nieruchomości weszły w skład majątku wspólnego stron łącznie z otrzymanymi od rodziców uczestnika. W jego ocenie żaden dowód nie wskazuje, że wnioskodawczynie miałyby mniejszy wkład w majątek wspólny niż uczestnik, stąd uzasadnione było podzielenie majątku po $\frac{1}{2}$ części. Ponieważ Sąd pierwszej instancji błędnie przydzielił składniki majątku ruchomego należało zmienić pkt V ppkt i w miejsce pkt 4 wpisać prawidłowo pkt 2. Wyliczenia matematyczne wskazują na błąd Sądu Rejonowego. Wnioskodawczynie otrzymała majątek wartości 231 564,74 zł a uczestnik wartości 174 523,33 zł. Od kwoty ustalonej dla wnioskodawczynie należało odjąć jej nakład w kwocie 6 766,26 zł oraz dodać kwotę 1150 zł jako $\frac{1}{2}$ część sprzedanego przez uczestnika samochodu, co dało ostatecznie kwotę 225 948, 48 zł. Różnica wynosi zatem kwotę 51 425 zł na niekorzyść uczestnika, wobec czego zasądzono tę kwotę od wnioskodawczynie w ratach z uwagi na niemożność jednorazowego jej uiszczenia. Podzielił przyjętą przez Sąd Rejonowy zasadę podziału uznając jego ustalenia za prawidłowe i wziął pod uwagę, że strony nie miały zastrzeżeń co do przydziału wnioskodawczynie działki nr 4[.] oraz uczestnikowi wszystkich sprzętów i maszyn rolniczych a nadto taki sposób podziału pozwoli stronom na właściwe prowadzenie lub przekazanie następcom w celu odwieszenia części renty i jest zgodny z regułami prawidłowej gospodarki. Jako dowolną i pozbawioną podstaw merytorycznych uznał tę część apelacji uczestnika, w której zaprezentował własny pogląd co do sposobu podziału.

Wnioskodawczynie na podstawie art. 519² § 1 w zw. z 13 § 2 k.p.c. wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem powyższego postanowienia i zarzuciła naruszenie art. 43 k.r.o., art. 46 k.r.o. w zw. z 212 i 1035 k.c. wskazując, że skarżone orzeczenie jest niezgodne z tymi przepisami. Wniosła o stwierdzenie, że postanowienie Sądu Okręgowego jest niezgodne z prawem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pojęcie orzeczenia niezgodnego z prawem (art. 424¹ § 1 i § 2 k.p.c.) było przedmiotem wykładni w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego i ukształtował się pogląd, że jest to orzeczenie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętym standardami rozstrzygnięć albo orzeczenie wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, a naruszenie to jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej.

Ocenę orzeczenia w aspekcie bezprawności poprzedza analiza przesłanek dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, z których jedną jest wyczerpanie przez skarżącego wszystkich obowiązujących środków prawnych prowadzących do zmiany lub uchylenia niezgodnego z prawem wyroku. Brak możliwości zmiany lub uchylenia zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych jako przesłanka dopuszczalności skargi musi istnieć zarówno w przeszłości, jak i w dniu oceny dopuszczalności skargi. Obejmuje to zatem także sytuację, gdy zmiana lub uchylenie wyroku nie była możliwa w przeszłości ale stała się możliwa w chwili oceny dopuszczalności skargi wskutek zmiany normatywnej polegającej na wprowadzeniu do obrotu prawnego dodatkowego środka prawnego, który może doprowadzić do zmiany lub uchylenia zaskarżonego wyroku.

Taka sytuacja procesowa była już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w postanowieniach z dnia, II CNP 15/18 oraz V CNP 51/17 i Sąd Najwyższy w sprawie niniejszej akceptuje wyrażony w nich pogląd prawny.

Sąd Najwyższy wskazał, że nie jest możliwe wykazanie przez skarżącego wymagania w ramach art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., że niemożność uchylenia lub zmiany wyroku będzie również istniała po wniesieniu skargi, w chwili oceny jej dopuszczalności, a zatem w razie wprowadzenia przez ustawodawcę nowego środka prawnego umożliwiającego zmianę lub uchylenie prawomocnego wyroku, nie można żądać spełnienia tego wymagania. Pozostaje jednak do oceny, czy taka zmiana normatywna ma wpływ na ocenę dopuszczalności skargi w postaci niemożności zmiany lub uchylenia wyroku.

W dalszych motywach podniesiono, że na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018 r, poz. 5 ze zm., dalej: "u.SN") wprowadzono skargę nadzwyczajną, która może być wniesiona w terminie 5 lat od uprawomocnienia się orzeczenia, a w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy może służyć podważeniu prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych przed jej wejściem w życie a po dniu 17 października 1997 r. (art. 89 § 3 i 115 § 1 u.sn). Ten środek prawny pozwala na uchylenie, lub zmianę prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się także przed dniem 3 kwietnia 2018 r. Skoro wprowadzono nowy środek prawny, to skorzystanie z niego musi wyprzedzać wniesienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem stanowiącej pierwszy etap dochodzenia ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

Sąd Najwyższy podniósł, że wprawdzie art. 89 § 2 i 115 § 1a u.SN przewiduje wyłączną legitymację do wniesienia skargi dla określonych podmiotów ale strona może zwrócić się do takiego podmiotu o jej wniesienie i jest to aktywność nieodzowna, gdyż strona spełnia w ten sposób wymaganie wykorzystania wszelkich mechanizmów prowadzących do wzruszenia skarżonego orzeczenia, co stanowi przesłankę dopuszczalności skargi o stwierdzenie jego niezgodności z prawem.

Skarga nadzwyczajna zmierza głównie do zmiany lub uchylenia orzeczenia ale w przypadkach określonych w art. 89 § 4 i art. 115 § 2 u.SN przewidziane zostało zaniechanie tego typu rozstrzygnięć i poprzestanie na stwierdzeniu wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa. Skarga nadzwyczajna spełnia więc w tych przypadkach funkcję zbieżną ze skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem i otwiera drogę do postępowania o odszkodowanie w stosunku do Skarbu Państwa.

W ocenie Sądu Najwyższego w stanie prawnym obowiązującym po wprowadzeniu skargi nadzwyczajnej, ocena dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, wymaga uwzględnienia istnienia skargi nadzwyczajnej niezależnie od daty uprawomocnienia się orzeczenia i daty wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności. Ustawa o Sądzie Najwyższym

nie zawiera żadnych przepisów intertemporalnych dotyczących wpływu wprowadzenia skargi nadzwyczajnej na dopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności, co oznacza że ustawę trzeba stosować od chwili jej wejścia w życie.

W okolicznościach niniejszej sprawy skarżąca złożyła w dniu 27 kwietnia 2020 r. skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 26 kwietnia 2018 r., która wobec nie wyczerpania drogi skargi nadzwyczajnej jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 2 w zw. z 13 § 2 k.p.c.

jw